

**Briefwisseling tussen
ds. R.H. Kieskamp
en
ds. W. van Vlastuin**

Overgenomen uit de Waarheidsvriend.

Brief van ds. Kieskamp aan het Comité tot behoud van de N.H.K.

Geliefde broeders in de Heere Jezus Christus,

Het is met opzet dat ik U zo aanspreek, want het is de liefde van Christus aan het kruis voor goddelozen betoond en aan het Heilig Avondmaal zichtbaar en tastbaar voor zondaren voorgesteld, die mij dringt. Het is die liefde ook die in de diverse ontmoetingen de laatste maanden ons ondanks alles aan elkaar deed verbinden. Hierbij denk ik aan goede momenten in de bespreking met de broeders van het comité, waarin de gemeenschap der heiligen toch openbloeide boven de verschillende standpunten uit. Hierbij denk ik aan verbondenheid die er was in de gesprekken tijdens de commissie Stelwagen, waarbij mij persoonlijk met name diep heeft geraakt de ontboezeming van een broeder die 's zondags zich als een goddeloze aan het Heilig Avondmaal gesterkt mocht weten door Gods genade. Hierbij denk ik ook aan de gesprekken in Woudenberg, samen met vertegenwoordigers van meerdere classes, waar onder andere de schuldvraag die ons allen raakt in diepe geloofsverbondenheid aan de orde werd gesteld.

In al die gevallen hebben we schouder aan schouder trachten te staan om een oplossing te vinden en scheuren en breuken te voorkomen. En ook tot en met de synode-vergadering van 12 december j.l. heeft het hoofdbestuur samen met vele anderen en samen met U zij aan zij gestaan om het belang van het gereformeerd belijden en daarin het belang van de Kerk van Christus te dienen. En zelfs buiten hen die zich specifiek op het gereformeerd belijden laten voorstaan, zijn er geweest die tot het laatst geprobeerd hebben de kerk voor breken te behoeden, getuige het grote aantal tegenstemmers bij het fusie-besluit. En ook bij verreweg de meesten die voor het fusie-besluit hebben gestemd, leeft het verlangen dat U ondanks alle bezwaren in de Naam en de kracht des Heeren toch niet zult afhaken. Daartoe heeft de kerk dan ook, ondanks alle bezwaren die blijven, het gereformeerde belijden zodanige nadruk gegeven dat zij voor wie dat belijden onopgeefbaar is, stevige bodem onder de voeten hebben.

Hoezeer het ondertussen te betreuren is dat het fusie-besluit genomen is, toch is de uitslag ook een teken aan de wand.

Met het grootst mogelijke aantal tegenstemmers en het kleinst mogelijk aantal voorstemmers is het besluit genomen. Daar zit iets van een Godsoordeel in en dat zowel naar de zijde van de tegenstanders als naar die van de voorstanders. En we vragen wat God ons daarin heeft te zeggen? In elk geval is in de vele bidstonden die er gehouden zijn de uitslag van het synode-besluit in Gods handen gelegd. En dat zijn goede handen, Vaderhanden en daarin milde handen. Er zijn geen betere handen denkbaar dan deze handen. Heeft ons dat niet wat te zeggen? Immers, de handen van die hemelse Vader zijn ook almachtige handen. In het tonen van zijn almacht had de Heere het besluit anders kunnen doen vallen. Doch Hij heeft het niet gedaan. In zijn almacht heeft hij dus het besluit toch positief laten uitvallen. Iemand zegt mogelijk: "Dat heeft met zijn oordelen en gerichten te maken?" En ik ben geneigd U dat na te zeggen. Althans, ik vrees dat die kant er aan zit. In elk geval hebben we dat verdiend. Niet enkel het midden der kerk, maar ook wij allen die het gereformeerd belijden zo zeer liefhebben. Immers, wat hebben wij met dat belijden gedaan? Functioneert het echt op de toonhoogte zoals het verstaan wil worden en zoals het in de bloeitijd van de reformatie gefunctioneerd heeft in het levende geloof? Om alleen maar het punt van geloofszekerheid te noemen en het krachtige getuigenis door de Heilige Geest dat daarvan uitgaat, wat hebben we daar van terecht gebracht? En wat hebben we terecht gebracht van de enigheid waar de drie formulieren toch zo glashelder van getuigen? Een enigheid die niet wortelt in het verstandelijk toestemmen van het gereformeerd belijden, maar die allereerst alles te maken heeft met de eenheid in Christus, vanuit een geloof dat zich als goddeloze gerechtvaardigd weet in het bloed van het Lam. Een enigheid die er Goddank was in onze samensprekingen, maar die onder dreigt te sneeuwen. Een enigheid die er Goddank ook is met gelovigen in andere kerken en dat over kerkmuren heen, maar die toch weer schade leidt door verdeeldheid. Reden te over dus om ook zelf schuld te belijden en daarin als schuldige te buigen ook onder het oordeel van het genomen fusie-besluit. En als God slaat in het oordeel, hoe moeten wij dan met die slaande hand omgaan?

We verwijzen hierbij naar Hosea 6 vers 1 en 2, waar we lezen: "Komt en laat ons wederkeren tot de Heere, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen, Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden.

Hij zal ons na twee dagen levend maken; op de derde dag zal Hij ons doen verrijzen en wij zullen voor zijn aangezicht leven".

We willen toch niet beweren dat het wederkeren tot de Heere enkel zou gelden voor zeg maar de middengroep van de kerk?

Preken wij niet elke zondag dat na eerste bekering dagelijkse bekering tot onze laatste snik toe nodig blijft? En we kennen toch allen het gezegde dat we dieper dienen te graven opdat we meer gruwelen zullen vinden? Tot onze verootmoediging, maar ook opdat we tot meer verwondering zullen komen over de rijkdom van Gods genade. En geeft het aangehaalde woord uit Hosea dan geen rijk perspectief ook voor binnen SoW verband? Wanneer wij allen tot de Heere zouden wederkeren met een verbrijzeld hart en een verslagen gemoed waarbij we enkel het pleiten op Gods genade in Christus overhouden, zou het dan voor de Heere onmogelijk zijn om ook vandaag ons na twee dagen levend te maken? U zegt, dat U geen bekering merkt bij het brede midden van de kerk, want anders was het fusie-besluit wel anders gevallen. Mijn vraag is of die bekering bij ons zo geweldig functioneert? Wanneer we allen eerst eens bij onszelf zouden beginnen, zal er voor de Heere dan iets te wonderlijk zijn om te verrichten? Is het oordeel in het fusie-besluit zozeer definitief dat het is uitgesloten dat de Heere ons na twee dagen levend zal maken?

Wanneer Jezus Zelf bij uitstek het hoge noorden van het Galilea der heidenen uitverkoos als zijn werkplek, zit daar voor ons dan geen les is? Wij zullen toch geen van allen willen lijken op hen die de schare verachten die de wet niet kent.

O zeker, wij verkleinen de problemen niet, maar wij willen ze ook niet vergroten. Iets wat zo licht kan gebeuren in spanningsvolle situaties zoals de laatste tijd in alles rond SoW. Meer dan ooit hebben we dan de genade nodig om vanuit een teer gemoed dat de Heere vreest te bidden om een wacht voor onze lippen. Een wacht die er helaas niet altijd was. Bij de sommigen in de kerk niet, maar ook bij ons niet. Ook het hoofdbestuur heeft niet altijd het juiste evenwicht betracht, zoals ook beleden is. Maar U zelf broeders, hebt dat ook niet gedaan. U hebt dingen gezegd naar in ieder geval de kerk, die niet gezegd hadden mogen worden. U hebt de bezwaren tegen SoW zozeer uitvergroot en scheefgetrokken dat geen eerlijk beeld overbleef. Hoeveel bezwaren er ook mogen bestaan tegen de nieuwe kerk, de radicale ongenueanceerdheid waarmee U fouten hebt verwoord kunnen in het oordeel van God niet bestaan. U zult zich daarover dienen te verootmoedigen en gedrongen door de liefde van dienen te bekeren. Begrijp me goed, het gaat niet om de bezwaren op zich, maar om de wijze waarop U ze onder woorden hebt gebracht. Iets wat U gaarne vergeven wordt, maar waarover de Schrift wel verootmoediging en bekering vraagt. In een nadere reactie ben ik zeker bereid hier concreet in te zijn.

Bij dit alles wil ik U ook vragen of Uw toorn billijk is ontstoken? Het is een vraag van God aan Jona. Jona die het niet kon hebben dat God genadig en barmhartig is, lankmoedig en groot van goedertierenheid en berouw hebbend over het kwaad. En in moedeloosheid wilde hij er de brui aan geven. Waartoe moedeloosheid ons al niet kan brengen. Het is een insteekpunt van satan. Maar God toont zich barmhartig, niet enkel tegenover Jona door hem koelte te geven onder de wonderboom, maar ook tegenover de inwoners van Ninevé door het oordeel in te houden.

Daarom vraag ik U nogmaals of Uw toorn billijk is ontstoken?

U beroept zich voordurend op Uw geweten. Prima. Doch is dat geweten echt geheel gelouterd en gezuiverd zodat ook het laatste restje oude mens er is uitgezuiverd? Zit er echt geen enkel kruimpje zelfhandhaving meer in? Het mag bekend zijn dat iemand als Abr. Kuiper rond de doleantie ook ongenueanceerde krachtige taal heeft geuit. En hij stond er in zijn geweten helemaal achter. Doch nu na ruim honderd jaar weten we dat hij gespeend was van de zelfverloochening van iemand als Kohlbrugge die wist vleselijk te blijven tot zijn doodsnik toe. En wat is er van Kuiper en zijn grote woorden terechtgekomen? God heeft er in geblazen. Mijn dringende vraag is of U dit alles en nog meer wilt bedenken wanneer U toch de route kiest van wat iemand jaren geleden al heeft geroepen n.l. "breken". Het zou toch in triest zijn wanneer na honderd jaar weer gezegd zou moeten worden dat God er in heeft geblazen. U zegt dat blind vertrouwen op de Koning der Kerk roeping is. Akkoord. Doch de Schrift leert ons ook dat we hierin de voorzichtigheid van de vreze des Heeren zullen betrachten. En die vreze des Heeren doet in elk geval zeer behoedzaam zijn opdat we niet zullen vallen in enige

vorm van Jehu-ijver. En leert de Koning der Kerk Zelf niet dat het berekenen van (geestelijke) kosten eveneens opdracht is?

Mogelijk zegt U: "Niet wij breken met de kerk, maar de kerk breekt met ons". Doch mag U dat zeggen wanneer ondanks alle bezwaren toch de Schrift wordt beleden als enige bron en norm en de gereformeerde belijdenis geschriften geheel wettig meegaan, terwijl, ondanks dingen die we afwijzen, ook het lutherse belijden zeker niet als een ketters geschrift aangeduid mag worden? En mag U dat zeggen wanneer medegelovigen waarmee U ook de broeder-band van hetzelfde geloof deelt, het niet over hun hart durven te krijgen dat de kerk zou breken met ons. Bovendien, nog belangrijker is of de Heere met ons zal breken. En wanneer we dan mogen constateren dat de Heere ook in 1816 niet gebroken heeft met de kerk der reformatie door Hem hier geplant in deze lage landen aan de zee en dat Hij dat in 1951, hoewel toen het tegendeel is beweerd, dat toch ook nog niet heeft gedaan, mogen we dan veronderstellen dat Hij het nu zal doen? En als Hij het niet doet, mogen wij het dan doen? In de negentiende eeuw is over de hervormde kerk gesproken als slechts het hervormd genootschap. En de hervormde kerk is toen zelfs valse kerk genoemd. Een kwalificatie die later toen het woelige water wat rustiger werd, is teruggenomen. Mogen we nu dan de PKN valse kerk noemen of in de lijn van het hervormd genootschap spreken over onkerk? Is het niet evenwichtiger en meer naar de aard der liefde om van de huidige hervormde kerk te spreken als een zieke kerk en van de PKN als een ernstig zieke kerk? En wanneer we hier dan het beeld aan verbinden van de kerk als moeder, mogen we dan die ernstig zieke moeder aan haar lot overlaten? Welk rechtgeaard kind zal dat durven te wagen? U zegt dat moeder zich niet als moeder gedraagt. Is dat zo? Zit er niet een stuk moederlijke zorg in wanneer, gekoppeld aan het fusie-besluit, de mogelijkheid van totaal beroep op het gereformeerd belijden nog weer aangescherpt is? Bovendien, ook al zou moeder zich niet meer als moeder gedragen, het blijft wel onze moeder. U zegt dat ze een huwelijk aangaat met andere partners. Maar is en blijft ze daarmee niet toch nog onze moeder? En een moeder mag je toch niet aan haar lot overlaten, zeker niet wanneer het moederhart zich nog steeds bewogen toont over haar kinderen. Want er is tot en met de laatste synode toe gestreden om handreiking te doen. Niet genoeg zegt U. Dat kan. Maar overvraagt U dan, gelet op de huidige vervallen kerkelijke situatie, moeder niet?

Ooit is gezegd: "Om Gods wil en om des gewetenswil kunnen wij de Nederlandse Hervormde Kerk niet prijs geven voor een gefuseerde kerk zoals die wordt voorgestaan". Zelf sta ik nog steeds achter genoemde zinsnede. Daarom hoop ik de genade te krijgen op post te blijven binnen PKN verband om voor die ernstig zieke moeder tot zegen te mogen zijn. Want voor zover ik het kan bezien is dat de enige manier om bovengenoemde uitspraak gestand te doen. En mijn dringende vraag aan U is om U ernstig te bezinnen over de vraag of U onze ernstig zieke moeder niet juist prijsgeeft, wanneer U zelf een kerkverband gaat starten? Immers, moeder verhuist naar het kerkverband van de PKN.

O zeker, emotioneel kan ik Uw stellingname best begrijpen. En Jona zou ook zo gehandeld hebben. Doch God kwam hem beschamend en genadig tegen. Want Hij is barmhartig en genadig in de weg van bekering. Daarom wil ik in het kader van deze brief hierbij tegelijk ook de hele kerk oproepen tot wederkeer naar de Heere opdat Hij genezen en verbinden moge.

Daarom wil ik hierbij ook U geliefde broeders in Christus oproepen om niet de weg te gaan van het formeren van een kerk.

En als dat zou betekenen dat U dan op gesproken woorden zou moeten terugkomen, is dat zo erg? Is er iets dat meer koninklijk is dan dit?

En wanneer dat nu echt niet gaat nog, is het dan uitgesloten aan de synode te vragen om een afkoelingsperiode van b.v. 5 jaar?

In ieder geval, geliefde broeders (en zusters) in Christus, verbreek de koinonia die ons nog steeds zozeer samenbindt, niet. Een koinonia die er mag zijn, zelfs niet enkel met hen die tot de hervormd gereformeerde kring behoren, want er zijn buiten die kring ook nog vele echte broeders en zusters in Christus die van genade alleen leven, welke verschillen we dan verder ook met hen mogen hebben.

R.H.KIESKAMP, LIENDEN

Na het synodebesluiten van 12 december stuurde ds. R. H. Kieskamp een brief aan de leiding van het Comité tot behoud van de Nederlandse Hervormde Kerk en van het Gekrookte Riet, waarbij hij zich ook richtte tot allen die voornemens zijn om na 1 mei met de kerk te breken. In de Waarheidsvriend van 30 december is deze brief integraal geplaatst. Vandaag plaatsen we het antwoord dat van het bestuur van het Comité ontvangen werd, samen met de reactie van ds. Kieskamp daarop.

Red. de Waarheidsvriend

Open antwoord aan ds. Kieskamp

Geliefde broeder Kieskamp,

Het is een wonderlijke eigenschap van de liefde dat we deze extra voelen in ons hart wanneer er zoveel is dat de band van de liefde dreigt te breken. Het is vanuit deze ervaring van de liefde dat de aanhef van onze brief is zoals deze is, in antwoord op uw schrijven van 15 december 2003, gepubliceerd in *de Waarheidsvriend* van 30 december 2003.

U stelt vele indringende vragen aan ons adres. Dat mag ook. Het zijn vragen die wij onder ogen hebben te zien. In alle bescheidenheid mogen we u zeggen dat we deze vragen ook onder ogen trachten te zien. We hebben ons wel duizendmaal afgevraagd of er bij ons een schadelijke weg is. Er is niets dat we zozeer vrezen als de door u genoemde vleselijkheid, oneerlijkheid, radicaliteit, moedeloosheid, onvoorzichtigheid en emotionaliteit. Wij zijn er diep van doordrongen dat al deze dingen in ons hart aanwezig zijn en dat we daarom tot al deze boosheid zijn geneigd. We weten dat ons geweten bij een dwaalziek hart behoort en dat alle mensen leugenaars zijn. Ons geweten is geen onfeilbare gids, maar het behoeft de voortdurende toetsing van het onfeilbare Woord van God. Dit besef brengt ons te meer tot de bede om in Gods Woord alleen te worden vastgemaakt en door Zijn Geest te worden geregeerd.

We kunnen nog een spade dieper graven. De vragen die u ons stelt, hebben in ons hart voor diepe aanvechting gezorgd. In deze verschrikkelijke aanvechtingen hebben we in beginsel alles verloren, terwijl we ervan doordrongen zijn dat we elke dag onszelf, de kerk en alle menselijke mogelijkheden dienen te verliezen om de Heere en het getuigenis van Zijn Geest in onze harten over te houden. Daarom kunnen en durven we niet anders. Ons geweten werd gebonden aan de Heere en Zijn Woord, en vrijgemaakt van mensen en synodale beslissingen. Van deze gewetensovertuiging willen we in antwoord op uw schrijven een korte verantwoording afleggen.

1. In de eerste plaats menen we dat we geroepen zijn om het pand dat de Heere ons toebetrouwde te bewaren (1 Timotheüs 6:20a). De Heere vertrouwde ons in de geschiedenis van ons land de gereformeerde belijdenis toe. Deze belijdenis werd in de weg van diepe worstelingen uit het gelouterde hart geboren. In deze belijdenis werd de enige troost in leven en in sterven in kerkers en op schavotten uitgezongen. De taal van onze belijdenis is beproefde taal. We menen dat we de Heilige Geest bedroeven als we kerkelijk niet blijven bij de belijdenis van dit geloof. We zijn de overtuiging toegedaan dat dit geloof niet meer de kerkelijke grondslag van de PKN uitmaakt. De drie formulieren van enigheid worden weliswaar genoemd in de kerkorde van de nieuw te vormen kerk, maar de eenheid van de kerk wordt er niet meer door bepaald. In die zin zijn de drie formulieren als formulieren van eenheid losgelaten.
2. In het verlengde van het voorgaande menen we dat we de PKN niet kunnen zien als de wettige opvolger van de Ned. Herv. Kerk. De identiteit van de kerk wordt immers bepaald door het geloof dat zij belijdt (besluit Dordtse Leerregels). Wanneer we de kerkelijke grondslag van de Ned. Herv. Kerk vergelijken met de grondleggende artikelen van de PKN, zien wij grote discontinuïteit. Dit brengt ons er inderdaad toe om in lijn met de uitspraken van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond van 1996 en eerder de PKN te zien als een breuk met de Ned. Herv. Kerk. Het is onze huiver voor afscheidingen die ons er nu beducht voor maakt om deel uit te maken van de PKN. Daarom kunnen wij het synodebesluit om de Ned. Herv. Kerk onder te brengen in de PKN in het licht van Gods Woord niet als wettig erkennen (art. 7 en 31-32 NGB). Wij vermoeden hier een verschil in de visie op de kerk. U wilt trouw zijn aan de kerk, zonder de vraag naar de identiteit van de kerk te benadrukken, terwijl wij menen dat we voor alles trouw dienen te blijven aan de leer en de confessionele identiteit van de kerk. We menen dat de

gereformeerde belijdenis geen theologisch model is, maar de werkelijkheid van Gods Woord op een adequate wijze vertolkt.

3. Ten derde hebben we geen vrijmoedigheid om toe te treden tot de PKN gezien de confessionele identiteit van de kerk. We duiden deze als een "ondeugdelijk fundament." Naar onze overtuiging is de nieuwe kerk geen gereformeerde kerk te noemen, maar een plurale. De mogelijkheid om ons gebonden te weten aan de gereformeerde belijdenis verandert niets aan het plurale karakter van de kerk. Integendeel, het plurale karakter van de kerk biedt het kader voor de gebondenheid aan dit belijden. Wij vragen ons in gemoede af of de PKN zo nog een "pilaar en vastigheid van de waarheid" (1 Timotheüs 3:15) kan worden genoemd. We realiseren ons dat "het lidmaatschap der Kerk, reeds van zelf, eerbiediging te kennen geeft van hetgeen zij belijdt" (Groen van Prinsterer).

Daarbij komt dat wij het ernstig betwijfelen of de mogelijkheid van beroep op de gereformeerde belijdenis sinds 12 december 2003 nog weer is aangescherpt. Als we het besluit tot vereniging van deze 12e december lezen, wordt het kader voor dit beroep ons duidelijk. Het geschiedt "zonder af te doen aan de vastgestelde kerkorde van de verenigde kerk" met de roeping "om te groeien in het gemeenschappelijk belijden van de kerk." We lezen hierin dat het niet bij het beroep op de gereformeerde belijdenis kan blijven, maar dat we toegroeien naar een gemeenschappelijk belijden. Naar ons inzicht geeft de Konkordie van Leuenberg de modus van dit nieuwe belijden aan.

4. Wij durven niet te zeggen dat de Heere breekt met de PKN, evenmin als wij dat durven zeggen van de roomse kerk of van een evangelische groepering. Waar het Woord van de Heere is, kan en zal Hij werken. De Heere heeft Zijn kinderen wereldwijd in de meest ongedachte plaatsen. Wij denken dat wij de vraag niet behoeven te stellen waar de Heere wel en niet werkt. Het antwoord op deze vraag komt ons nog minder toe. Deze dingen liggen geheel in de soevereine handen van de Heere. Wij hoeven niet door te dringen in Zijn verborgen wil, maar wij dienen ons te houden aan Zijn geopenbaarde wil. Wij vragen ons niet af wat de Heere doen kan, maar wat onze roeping is. De uitkomst daarvan is voor de Heere.

5. We weten ons aangesproken door de door u aangehaalde oproep van de Heere om weder te keren tot Hem (Hosea 6:1). Met u zien we iets van een oordeel van God in het fusiebesluit, met name in de stemverhouding. Dat huiveringwekkende oordeel van de Heere gaat in het bijzonder over de gereformeerde belijders in de kerk. Wij zijn van het heilspoor afgegaan.

Wij zijn niet onvoorwaardelijk opgekomen voor het alleenrecht van Gods Woord op de hele kerk. Wij waren lauw in het dienen van de Heere. Het besef van Gods gericht over de kerk maakt ons klein. We weten ons onwaardig. In ons hart leeft de erkenning: "Ik zal des HEEREN gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd" (Micha 7:9). Vanuit deze grondhouding zijn de grote moeiten en de zorgen waarin wij zijn terecht gekomen niet te zwaar. Vanuit deze grondhouding is er in ons hart tevens het verlangen om weder te keren tot de Heere, in Zijn wegen te wandelen en getrouw te zijn in Zijn inzettingen. Omdat wij menen dat de PKN een weg van de Heere af is, menen we dat we ons op deze weg niet mee mogen laten nemen. Als het om ons persoonlijk belang ging, zouden we ons laten meenemen naar de PKN, maar omdat de gehoorzaamheid aan Gods Woord in het geding is, menen we "neen" te moeten zeggen tegen de PKN.

6. In aansluiting op de voorgaande overweging leeft bij ons de overtuiging dat we de huidige kerkelijke ontwikkeling in een bredere geestelijke ontwikkeling dienen te plaatsen. We menen dat er sprake is van een "strijd der geesten." Het plurale beginsel van de PKN verdraagt zich niet met het exclusieve karakter van het Woord van God. In de diverse kerkelijke gesprekken om tot een begaanbare weg voor de hervormd-gereformeerden te komen, is overduidelijk gebleken dat de pluraliteit een onopgeefbaar beginsel in de nieuwe kerk is. Derhalve menen wij dat we in de huidige geestelijke strijd duidelijk stelling hebben te nemen tegen het beginsel van de pluraliteit.

Waarde broeder, wij danken u heel hartelijk voor de spiegel die u ons hebt voorgehouden. Uw woorden brengen ons tot nieuw zelfonderzoek en ze zijn een vermaning om in ootmoed en afhankelijkheid van de Koning der kerk te wandelen. Persoonlijk weten we van een geweten dat ons aanklaagt dat we tegen als Gods geboden zwaar en menigmaal hebben misdreven. In de zaak van kerk

oefenen we ons echter om voor God en de mensen een goed geweten te hebben. We stellen ons open voor kritiek in de manier waarop we ons hebben verantwoord. Uiteraard hebben we ons gericht op de zaken die onder kritiek van Gods Woord gesteld dienden te worden. Dat brengt vanzelf een bepaalde eenzijdigheid met zich mee. U beweert echter dat wij dingen hebben gezegd die niet gezegd mochten worden. We zijn ons ervan bewust dat we in onze woorden struikelen. In alle bescheidenheid menen we nochtans dat we van de inhoudelijke kritiek vanuit het Woord op de PKN niets terug hoeven te nemen. Indien u ons kunt aangeven waarin wij verkeerde dingen hebben gezegd, zijn we van heler harte bereid ons kwetsbaar op te stellen en onze fouten te erkennen.

Het is met grote pijn dat we constateren dat we als broeders van hetzelfde huis op grond van dezelfde kritiek op de grondleggende artikelen en het geheel van de kerkorde van de PKN tot verschillende conclusies komen. Terwijl we innerlijk dichtbij elkaar staan, gaan onze wegen door het synodebesluit van buitenaf nochtans uiteen. Moge de innerlijke broederlijke liefde desondanks blijven en extra diep worden gevoeld. Geve de Heere ons die grote genade dat we in ootmoedigheid de ander uitnemender achten dan onszelf. We verblijven onderwijl met de meest broederlijke groet, namens het Comité tot behoud van de Nederlandse Hervormde Kerk,

W. VAN VLASTUIN, KATWIJK AAN ZEE

Naschrift van ds. Kieskamp

Geliefde broeders,

In enkele punten wil ik beknopt ingaan op Uw antwoord op mijn brief aan U gericht.

1. Allereerst hartelijk dank voor de goede geestelijke toon van het antwoord. Het sterkt me in de gedachte dat we elkaar op deze toonhoogte nog steeds kunnen bereiken. Dat maakt me heel dankbaar. Temeer, daar er ook andere geluiden zijn. Er zijn reacties gekomen op mijn brief aan u die niet de Geest van Christus ademen, maar helaas een andere geest, een boze geest die in de kerk niet voor mag komen. Dat is een reden tot intense droefheid, temeer daar die boze geest godsdienstig verpakt wordt. Het deed dan ook de vraag bij mij bovenkomen: "Vanwaar die haat en boosheid op mijn brief aan u? Welke geest drijft mensen die zo reageren?" Voor mij persoonlijk is dat geen vraag, want de Geest van Christus reageert anders.

Vandaar mijn grote dankbaarheid over Uw antwoord, waarin ik de Geest van Christus volop aanwezig zie. Naar het mij voorkomt, geeft U er blijk van te hebben gezien dat die Geest van Christus ook in mijn brief aan u aanwezig was. Dat geeft een verbondenheid die verschillen overstijgt.

Tegelijk betekent dat een appèl op ons allen om die Geest van Christus krachtig uit te dragen, zeker in de huidige kerkelijk gespannen situatie. En dat te meer daar met grote zorg en droefheid geconstateerd moet worden dat meerdere boze geesten de overhand gaan krijgen. Er zijn geruchten over collega's die in de Protestantse Kerk (PKN) willen arbeiden en die bejegend worden met uitdrukkingen die ik hier niet neer wil schrijven, omdat ze al te zeer regelrecht gekleurd zijn door geesten uit de afgrond. En mochten andersom collega's of anderen die menen niet met de PKN mee te kunnen, ook zo bejegend worden, dan zou ik dat gaarne vernemen. Want zoiets mag niet geschieden.

Nogmaals, des te meer ben ik dankbaar voor uw echt geestelijke reactie. Tegelijk doe ik nog een keer een appèl op ons allen om via een biddend en vastend leven alles te doen wat die boze geesten zal uitbannen, opdat onze woorden in spreken en schrijven aangenaam zullen zijn en met zout besprengd.

2. Ondertussen blijven er in Uw schrijven verschilpunten met mijn brief. Het zal U duidelijk zijn dat ook het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond de gereformeerde belijdenis volstrekt trouw wil blijven. Wij hebben dan ook intens getracht om dat in het landelijk kerkverband uit te dragen. Jarenlang hebben wij daarvoor geijverd, gebeden en gestreden. Doch nu in de kerkelijke weg, geheel tegen ons willen, dat toch anders is verlopen, zien we ons geroepen hierin die kerkelijke weg te gaan en in gehoorzaamheid onze roeping ten aanzien van het gereformeerd belijden voort te zetten binnen het nieuwe kerkverband. En dat temeer daar het gereformeerde belijden toch geheel wettig meegaat voor heel de kerk en wij plaatselijk zelfs versterkt op dat belijden kunnen staan.
3. Er is inderdaad grote discontinuïteit tussen de Hervormde Kerk nu en de Protestantse Kerk. Dankbaar merken we echter op dat u niet zegt dat er uitsluitend discontinuïteit is. Er is zeker ook continuïteit, doch die is helaas sterk geschonden. Theologisch gezien valt het ons dan ook zwaar de PKN als wettige opvolger van de Hervormde Kerk te zien. Er zit helaas een breukelement in. Doch een breuk kan er op twee manieren zijn. Ten eerste op de manier waarop de stok geheel wordt gebroken en er twee stokken overblijven. Ten tweede op de manier waarop de stok weliswaar knikt, maar toch één stok blijft, want de breuk is niet totaal. Naar onze overtuiging gaat het bij de PKN om dit laatste. En dat is tegelijk iets dat nog weer kan helen. Wij willen dus zeker niet trouw blijven aan de kerk ten koste van de identiteit, doch onze minderheidspositie verhindert ons wel die identiteit geheel te realiseren, zoals wij zouden willen. We hopen echter de genade van God te krijgen te mogen bouwen aan die identiteit, want de breuk is niet totaal.

Daarom is het ook niet alleen de trouw van Gods verbond die ons in de kerk doet blijven. Het is ook onze overtuiging dat de gereformeerde leer in de confessie geheel wettig, hoewel meer geschonden dan in de hervormde situatie, meegaat. Onze hoop is hierbij in alles op de Heere alleen.

4. Inderdaad is de Protestantse Kerk geen gereformeerde kerk te noemen. Helaas niet. Maar was de Hervormde Kerk dat dan wel? Was en is zij dan wel een pilaar en vastigheid van de waarheid? Dat wij plaatselijk gereformeerd zouden kunnen blijven dank zij de pluraliteit, kan niet waar gemaakt worden. Zeker, er zullen er zijn die dat willen beweren, maar dan zijn ze toch wel aan het luchtfietsen. Immers, de gereformeerde confessie gaat geheel wettig mee en wordt niet gemuilband. Dat is de reden dat we plaatselijk gereformeerd kunnen blijven en tevens alle ruimte behouden om de landelijke kerk te houden aan dit belijden. Dat er in de kerk ook stemmen zijn die de pluraliteit zozeer willen uitvergrooten dat het gereformeerd belijden de das wordt omgedaan, dat zal waar zijn. En dat de pluraliteit zoals die in de PKN voorkomt reden is tot grote zorg, dat is ook waar. Doch tegelijk is er in de PKN veel aanwezig dat de pluraliteit kan beteugelen. Waarbij we vooral noemen het feit dat de Heilige Schrift beleden wordt als enige norm en bron. Ondertussen beseffen we dat we hierin volkomen afhankelijk zijn van de Heere. Alleen Hij kan door Woord en Geest verandering geven. Vandaar onze bede: "Och dat Gij de hemelen scheurdet om neder te dalen".
5. Op 12 december is het beroep op de gereformeerde belijdenis in elk geval in zoverre aangescherpt dat art. X.2 van de hervormde kerkorde is genoemd en dat het in een officieel kerkordelijk besluit is verankerd. Wat het groeien in het gemeenschappelijk belijden betreft, daar wordt een groeien mee bedoeld in gehoorzaamheid aan het Woord van God (zie kerkorde PKN ord. 1.1.3). Het beroep op Gods Woord wordt dus geplaatst boven het beroep op het (gereformeerd) belijden. Daar is toch, ook vanuit het kernbelijden der Reformatie bezien, geen speld tussen te krijgen? Gods Woord heeft toch het laatste woord? Dat er vele vragen en zorgen mee samenhangen is zeker. Dat de Konkordie van Leuvenberghierin een groot gevaar kan betekenen, is ook zeker. Maar we moeten de dingen wel bezien in de juiste proporties. Aan de ene kant moeten we scherp zijn en blijven tegenover alles wat zorgen geeft. Aan de andere kant is en blijft het zaak met de gehele wapenrusting Gods op post te staan. Daar zal enkel iets van terecht kunnen komen, wanneer God ons zal aangorden met de kracht van de mogendheden des Heeren. In die kracht springen we, zwak in onszelf doch sterk in de Heere, met God over een muur en lopen we met Hem door een bende. Want Hij heeft maar te spreken en het is er, te gebieden en het staat er. Ziende op de zorgen en noden en onze zwakke krachten, kunnen we alleen maar amechtig neerzinken. Doch ziende op de Heere en zijn wonderbare kracht mogen we opveren en moed houden.
6. U zegt niet af te willen gaan op wat de Heere zou kunnen doen, maar op dat wat uw roeping is. U verlangt daarbij om weder te keren tot de Heere, in Zijn wegen te wandelen en getrouw te zijn in Zijn inzettingen. Fijn, dat is ons uit het hart gegrepen, want wij willen niet anders. Doch is het onmogelijk om dat in PKN-verband te doen? Is de Protestantse Kerk echt zozeer een weg van de Heere af dat het ons onmogelijk wordt gemaakt om de Heere te dienen naar Zijn Woord? Dat kunnen en mogen we op grond van kerkordelijke stukken toch niet hard maken? De huidige situatie van de kerk is toch niet te vergelijken met die van rond 1610, toen remonstrantse predikanten met een onzuivere prediking de mensen wilden terugbrengen naar verdienstelijkheid van goede werken? Toen was in plaatselijke situaties echt de waarheid in het geding. Dat kan nu in de plaatselijke gemeenten waar het Comité actief is, toch niet gezegd worden?
7. Ten aanzien van pluraliteit in de PKN zal u duidelijk zijn dat wij geen enkele onbijbelse pluraliteit in bescherming zullen nemen. Dat er ondertussen sprake is van een "strijd der geesten",

is zeker waar. Doch laten wij dan wel zelf zozeer geestelijk strijden, in de kracht van de Heilige Geest, dat de boze geesten niet juist in ons midden te keer kunnen gaan door onze eigen schuld.

8. U zegt tot slot in uw schrijven u kwetsbaar te willen opstellen voor het aangeven van dingen die u verkeerd gezegd zoude hebben. Het zal u duidelijk zijn dat deze reactie een poging doet u opnieuw een spiegel voor te houden. Doch dat geheel uit diepe liefde en vanuit de onuitroeibare wens en bede dat er wegen komen om samen verder te gaan.
Bovendien gaat het niet enkel om dingen die verkeerd gezegd zijn, het gaat ook om zaken die verkeerd gedaan worden. En dan denk ik aan alle organisatiedrang die er momenteel onder u is. Is dat tot opbouw en stichting van de gemeente des Heeren, het lichaam van Christus? Laadt u niet de verdenking op u dat u toch bezig bent te scheuren? En is uw gewetensbezwaar zo stringent dat het u die prijs waard mag zijn? Temeer daar u ook weet dat de kans toch nihil is om de Hervormde Kerk in enige vorm voort te kunnen zetten. Waar is bij u het biddend wachten op het heil des Heeren? En dat temeer daar u geen strobreed in de weg wordt gelegd binnen PKN-verband het heil des Heeren naar de rechte leer te proclameren.
9. Ondertussen stemt het me heel erg dankbaar dat we althans hier echt in gesprek zijn en dat de geestelijke insteek overheerst. Daar verwacht ik zegen van. Moge die geestelijke insteek ons allen, maar ook de kerk zelf, bezielen. Dat zal ook het moderamen en de synode inspireren om open te staan voor begaanbare wegen. Immers, het kan toch niet bestaan dat een kerkelijk eenwordingsproces scheuren en breuken tot gevolg heeft. Laten wij allen die hierin verantwoordelijkheid dragen, ons gedrongen weten door de liefde van Christus en daarbij beginnen met de hand in eigen boezem te steken. Dat zal frustraties en hardheid doen verdwijnen en liefde verwekken die vindingrijk is en wegen vindt om samen verder te gaan.
Doch ver boven alles uit staat de hoge koepel van de beloften van onze machtige God en Heiland. Moge Hij met Zijn Heilige Geest door al onze onmacht en nood heenbreken en glorierijk het voortouw nemen.

R.H.KIESKAMP, LIENDEN